

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 października 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Leszek Bielecki (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Robert Stefanicki

SSN Renata Żywicka

w sprawie z odwołania J. M.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddziałowi w Poznaniu
o wysokość emerytury górniczej,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 3 października 2023 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu
z dnia 10 listopada 2021 r., sygn. akt III AUa 63/20,

oddala skargę kasacyjną.

[mc]

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Poznaniu III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
wyrokiem z 10 listopada 2021 r., III AUa 63/20, po rozpoznaniu apelacji organu
rentowego, zmienił wyrok Sądu Okręgowego w Koninie z 3 grudnia 2019 r., III U
916/19, w punkcie I oraz poprzedzającą go decyzję Zakładu Ubezpieczeń

Spółecznych [...] Oddziału w Poznaniu z 19 czerwca 2019 r., w ten sposób, że 1/ a - przyznał odwołującemu J. M. prawo do zastosowania przelicznika 1,8 do okresu pracy górniczej wykonywanej w K. A. S.A. w T. od 1 stycznia 1995 r. do 28 lutego 1998 r. na stanowisku elektromontera według wykazu dniówek stanowiącego załącznik do świadectwa wykonywania pracy górniczej i równorzędnej z pracą górniczą wystawionego przez P. G. sp. z o. o. w K. w dniu 29 października 2018 r., b - oddalił odwołanie w pozostałym zakresie, 2/ zmienił zaskarżony wyrok w punkcie II w ten sposób, że koszty zastępstwa procesowego pomiędzy stronami wzajemnie zniósł, 3/ oddalił apelację w pozostałym zakresie oraz 4/ zniósł wzajemnie między stronami koszty zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

W sprawie tej ustalono, że odwołujący (ur. [...] 1968 r.) 1 marca 2019 r. złożył wniosek o przyznanie prawa do emerytury górniczej. Do wniosku dołączył świadectwo wykonywania pracy górniczej i równorzędnej z pracą górniczą z dnia 29 października 2018 r. wystawione przez P. G. Sp. z o.o. w K. W świadectwie tym pracodawca zaznaczył, że odwołujący jest zatrudniony od 1 czerwca 2014 r. do nadal, przejęty z trybie art. 23¹ k.p. z P. K. A. S.A., gdzie zatrudniony był od 1 września 1983 r., z dniem 1 września 2017 r. przejęty z trybie art. 239¹ k.p. z E. P. S. Sp. z o.o. i w tym okresie stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał pracę górniczą określoną w art. 50c ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2023 r., poz. 1251 ze zm., dalej jako ustawa emerytalna) na stanowiskach według rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 23 grudnia 1994 r. w sprawie określenia niektórych stanowisk pracy górniczej oraz stanowisk pracy zaliczanej w wymiarze półtorakrotnym przy ustalaniu prawa do górniczej emerytury lub renty (Dz.U. z 1995 r. Nr 2 poz. 8): od 21 maja 1990 r. do 30 listopada 1991 r. - elektromonter maszyn i urządzeń górniczych na odkrywce oraz elektromonter zatrudniony w stałej grupie remontowej na odkrywce załącznik nr 2 pkt 4; od 1 grudnia 1991 r. do 30 września 1992 r. - rzemieślnik zatrudniony na odkrywce bezpośrednio w przodku stale i w pełnym wymiarze czasu pracy na koparkach i zwalówarkach, wykonujący prace górnicze, mechaniczne, elektryczne i hydrauliczne przy obsłudze, konserwacji, montażu i demontażu tych maszyn i urządzeń – załącznik nr 3/III pkt 7; od 1 października 1992 r. do 31 grudnia 1994 r. -

elektromonter maszyn i urządzeń górniczych na odkrywce oraz elektromonter zatrudniony w stałej grupie remontowej na odkrywce załącznik nr 2 pkt 4; od 1 stycznia 1995 r. do 28 lutego 1998 r. - rzemieślnik zatrudniony na odkrywce bezpośrednio w przodku stale i w pełnym wymiarze czasu pracy na koparkach i zwałowarkach, wykonujący prace górnicze, mechaniczne, elektryczne i hydrauliczne przy obsłudze, konserwacji, montażu i demontażu tych maszyn i urządzeń – załącznik nr 3/III pkt 7; od 1 marca 1998 r. do 31 grudnia 1998 r. - elektromonter maszyn i urządzeń górniczych na odkrywce oraz elektromonter zatrudniony w stałej grupie remontowej na odkrywce – załącznik nr 2 pkt 4; od 1 stycznia 1999 r. do 30 kwietnia 2016 r. - rzemieślnik zatrudniony na odkrywce bezpośrednio w przodku, stale i w pełnym wymiarze czasu pracy na koparkach i zwałowarkach, wykonujący prace górnicze, mechaniczne, elektryczne i hydrauliczne przy obsłudze, konserwacji, montażu i demontażu tych maszyn i urządzeń – załącznik nr 3/III pkt 7; od 1 maja 2016 r. do nadal - rzemieślnicy i inni robotnicy zatrudnieni stale na odkrywce bezpośrednio przy wykonywaniu bieżących robót montażowych, konserwacyjnych i remontowych; ślusarze, spawacze, elektrycy, mechanicy, monterzy, wulkanizatory, automatycy, cieśle – załącznik nr 2 pkt 32. Pozostałe okresy pracy w zakładzie: od 1 września 1983 r. do 30 czerwca 1986 r. - nauka zawodu; od 6 lipca 1986 r. do 31 lipca 1986 r. - urlop bezpłatny; od 1 sierpnia 1986 r. do 27 kwietnia 1988 r. - praca poza odkrywką; od 28 kwietnia 1988 r. do 7 kwietnia 1990 r. - służba wojskowa; od 8 kwietnia 1990 r. do 3 maja 1990 r. - ustawowa przerwa po wojsku; od 4 maja 1990 r. do 20 maja 1990 r. nieobecność usprawiedliwiona płatna. Dodatkowo odwołujący załączył wykaz dniówek przodkowych, za okres od grudnia 1991 r. do kwietnia 2016 r.

Po przeprowadzeniu postępowania wyjaśniającego Zakład Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddział w Poznaniu decyzją z 19 czerwca 2019 r. przyznał odwołującemu prawo do emerytury górniczej od 1 marca 2019 r. Do ustalenia wysokości emerytury zakład uwzględnił odwołującemu 34 lata, 7 miesięcy okresów składkowych oraz 4 miesiące okresów nieskładkowych. W uzasadnieniu decyzji zakład wskazał, że do ustalenia prawa do emerytury nie uznano w wymiarze z przelicznikiem 1,8 okresów pracy górniczej od 1 grudnia 1991 r. do 30 września

1992 r., od 1 stycznia 1995 r. do 28 lutego 1998 r., od 1 stycznia 1999 r. do 30 kwietnia 2016 r.

Rozpoznając odwołanie od powyższej decyzji Sąd ustalił, że odwołujący od 21 maja 1990 r. rozpoczął pracę w K. A. i w okresie spornym od 1 stycznia 1995 r. do 28 lutego 1998 r. pracował na odkrywce K. na koparce DS. 1120 na oddziale EEK - Elektryczno-Energetyczny K. na stanowisku elektromontera. W tym czasie odwołujący stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał prace elektryczne na maszynach podstawowych. Odwołujący wchodził w skład brygady elektromonterów, którzy byli przydzielani do pracy na maszynach podstawowych. Brygada taka miała na celu zapewnienie prawidłowej obsługi elektrycznej maszyny podstawowej. Do jego zadań należało też utrzymanie sprawności maszyny, usuwaniu awarii.

Następnie w okresie od 1 stycznia 1999 r. do 30 kwietnia 2016 r. odwołujący zajmował stanowisko elektromontera maszyn i urządzeń na odkrywce, i w świadectwie wykonywania pracy górniczej stanowisko określono jako rzemieślnik zatrudniony na odkrywce bezpośrednio w przodku, stale i w pełnym wymiarze czasu pracy na koparkach i zwałowarkach, wykonujący prace górnicze, mechaniczne, elektryczne i hydrauliczne przy obsłudze, konserwacji, montażu i demontażu tych maszyn. W tym okresie odwołujący pracował w oddziale EEK na zwałowarce ARSB 5000II. Obowiązki odwołującego w tym okresie były takie same jak obowiązki, które wykonywał wcześniej - prace elektryczne na maszynach podstawowych. Wchodził w skład stałej załogi. Pracował na zwałowarce pod koparką nadkładową 800 albo KWK 1200 M. Obsługiwał silniki, rozdzielnie, przejazdy maszyn, sprawdzał obwody bezpieczeństwa.

W okresach od 1991 r. do 2016 r. czas pracy odwołującego był odnotowywany w postaci ewidencji dniówek półtorakrotnych.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd pierwszej instancji uznał, że w spornym okresie dochodzonym przez odwołującego, tj. od 1 stycznia 1995 r. do 28 lutego 1998 r. oraz od 1 stycznia 1999 r. do 30 kwietnia 2016 r., jego praca odpowiadała pracy określonej w załączniku nr 3/III pkt 7 rozporządzenia MPiPS z 23 grudnia 1994 r., czyli pracy rzemieślnika zatrudnionego na odkrywce bezpośrednio w przodku stale i w pełnym wymiarze czasu pracy na koparkach i zwałowarkach, wykonującego prace górnicze, mechaniczne, elektryczne i hydrauliczne przy

obsłudze, konserwacji, montażu i demontażu tych maszyn i urządzeń. Sąd uznał, że fakt, iż w angażach znajdujących się w aktach osobowych odwołującego wskazywano, że odwołujący pracował na stanowiskach elektromontera, elektromontera maszyn i urządzeń na odkrywce oraz samodzielnego elektromontera wynikał z tego, że w K. A. nie dostosowano nazewnictwa stanowisk pracy zgodnie z ww. rozporządzeniem. W K. A. obowiązywały wewnętrzne zarządzenia w sprawie określenia stanowisk pracy, na których zatrudnienie uważano za pracę górniczą, jak również stanowisk pracy, na których okresy pracy górniczej, przy ustalaniu prawa do górniczej emerytury, zaliczano w wymiarze półtorakrotnym oraz sposobu ewidencjonowania okresów zatrudnienia na tych stanowiskach. Tym samym Sąd Okręgowy, uwzględniając odwołanie, zmienił decyzję organu rentowego i przyznał odwołującemu przy wyliczeniu wymiaru emerytury górniczej prawo do zastosowania przelicznika 1,8 za sporny okres.

Apelację od wyroku wywiódł organ rentowy wnosząc o jego uchylenie i oddalenie odwołania.

Sąd Okręgowy uznał apelację za częściowo zasadną odmiennie oceniając charakter pracy odwołującego w drugim ze spornych okresów, tj. od 1 stycznia 1999 r. do 30 kwietnia 2016 r. W ocenie Sądu odwoławczego, wbrew stanowisku odwołującego i Sądu pierwszej instancji, nie była to bowiem praca górnicza kwalifikowana, lecz praca górnicza zwykła. Sąd ten wskazał, że podstawowym wymogiem, aby można było uznać pracę za pracę górniczą kwalifikowaną, określoną w art. 50 d ust. 1 pkt 1 ustawy emerytalnej, jest praca w przodkach bezpośrednio przy urabianiu, ładowaniu urobku oraz przy innych pracach przodkowych, przy montażu, likwidacji i transporcie obudów, maszyn urabiających, ładujących i transportujących w przodkach oraz przy głębieniu szybów i robotach szybowych. W jego ocenie, w pierwszym ze spornych okresów, tj. od 1 stycznia 1995 r. do 28 lutego 1998 r., odwołujący taką pracę wykonywał. W tym okresie bowiem odwołujący niezależnie od przypisanych w angażach stanowisk pracy: elektromonter maszyn i urządzeń górniczych na odkrywce oraz elektromonter zatrudniony w stałej grupie remontowej na odkrywce bezpośrednio w przodku stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, pracował na koparkach wykonując prace elektryczne przy obsłudze i konserwacji tych maszyn na bieżąco. Był zatem odpowiedzialny za ich ruch od strony

zabezpieczenia prawidłowości działania urządzeń elektrycznych stanowiących niezmiennie istotny element osprzętu koparki. Oczywiście nie był operatorem koparek, lecz elektrykiem odpowiadającym za sprawność, gotowość do pracy koparki od elektrycznej strony. Sąd nie miał przy tym wątpliwości, że praca ta była wykonywana w przodku eksploatacyjnym i należała ona do innych prac przodkowych, o których mowa w przepisie art. 50d ust. 1 pkt 1 ustawy emerytalnej.

Oceniając natomiast drugi ze spornych okresów, tj. od 1 stycznia 1999 r. do 30 kwietnia 2016 r., Sąd odwoławczy uznał, że okresu tego nie można zaliczyć do pracy w wymiarze półtorakrotnym. Wskazał, że w przypadku sporu o kwalifikację danego stanowiska, jako stanowiska, na którym okres wykonywania pracy podlega zaliczeniu w wymiarze półtorakrotnym, decydujące znaczenie dla uznania okresu zatrudnienia na tym stanowisku za pracę górniczą ma nie użyta w świadectwie pracy w szczególnych warunkach nazwa stanowiska, treść protokołu weryfikacyjnego, treść opinii naukowo - technicznej, ani typ obsługiwanego przez pracownika urządzenia, lecz rodzaj pracy faktycznie wykonywanej za jego pomocą, odpowiadający wymaganiom art. 50d ust. 1 ustawy emerytalnej. Ustawodawca nakazuje odróżniać pracę górniczą, którą w kopalniach węgla brunatnego jest zatrudnienie na odkrywce przy ręcznym lub zmechanizowanym urabianiu, ładowaniu oraz przewożeniu nadkładu i złożeń (art. 50c ust. 1 pkt 4 ustawy emerytalnej) - oraz pracę górniczą, którą zalicza się w wymiarze półtorakrotnym, gdy praca ta jest wykonywana w przodkach bezpośrednio przy urabianiu i ładowaniu urobku oraz przy innych pracach przodkowych, przy montażu, likwidacji i transporcie obudów, maszyn urabiających, ładujących i transportujących w przodkach (art. 50d ust. 1 pkt 1 tej ustawy). Ponadto wykaz stanowisk pracy określony w załączniku nr 3 do rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 23 grudnia 1994 r. odnosi się wyłącznie do wykonywanych zadań górnika, jeżeli spełniają one kryteria miejsca wykonywania pracy i jej charakteru określonego na mocy art. 50d ust. 1 pkt 1 ustawy emerytalnej.

W ocenie Sądu Apelacyjnego okoliczność, że odwołujący obsługiwał w tym okresie zwałowarkę, która oddalona była od miejsca urobku i koparki nawet o 5-6 km, czy nawet, o 50-300 m, wyklucza możliwość zakwalifikowania drugiego okresu pracy odwołującego jako okresu pracy w przodku. Nie wiąże się bowiem z

bezpośrednim i zasadniczym procesem produkcyjnym zakładu górniczego, polegającym na urobku i wydobywaniu kopaliny, a przede wszystkim, praca taka nie ma miejsca w przodku wydobywczym. Nadkład materiału wydobytego przez koparkę, nie będący węglem jest bowiem z terenu przodka wydobywczego transportowany do zwałowarki, która w oddaleniu od przodka wydobywczego formuje zwał z tego materiału. Ciąg przenośników, tj. taśmociągów o długości czy to dziesiątek, czy to setek czy to wreszcie tysięcy metrów, dzielący przodek wydobywczy od miejsca pracy zwałowarki, w ocenie Sądu Apelacyjnego jest czynnikiem zrywającym bezpośredni związek pracy tak usytuowanej zwałowarki z pracą w przodku wydobywczym.

Uwzględniając powyższe Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżony wyrok w części przyznając odwołującemu prawo do zastosowania przelicznika 1,8 do okresu pracy górniczej wykonywanej w okresie od 1 stycznia 1995 r. do 28 lutego 1998 r., oddalając odwołanie w pozostałym zakresie.

W skardze kasacyjnej odwołujący zaskarżając wyrok w części, tj. w zakresie pkt 1 lit. b, pkt 2 i pkt 4, zarzucił naruszenie: 1/ art. 50d ust. 1 pkt 1 w związku z art. 51 ust. 1 pkt 2 ustawy emerytalnej w związku z załącznikiem nr 3/III pkt 7 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z 23 grudnia 1994 r. przez błędną wykładnię i w konsekwencji odmowę zastosowania do ustalenia wysokości emerytury odwołującego przelicznika 1,8 w okresie jego zatrudnienia od 1 stycznia 1999 r. do 30 kwietnia 2016 r., pomimo że charakter jego pracy w tym okresie na zwałowarce, która urabia nadkład będący urobkiem w rozumieniu art. 50d ust. 1 pkt 1 ustawy emerytalnej, odpowiadał definicji pracy górniczej przodkowej z art. 50d ust. 1 pkt 1 ustawy emerytalnej i stanowisku rzemieślnika zatrudnionego na odkrywce bezpośrednio w przodku stale i pełnym wymiarze czasu pracy na zwałowarkach wykonującego prace elektryczne przy obsłudze, konserwacji, montażu i demontażu tych maszyn i urządzeń; 2/ art. 327¹ § 1, art. 382 oraz art. 391 § 1 w związku z art. 398²¹ k.p.c. przez niewłaściwe niezastosowanie i sporządzenie uzasadnienia w sposób nieprzekonywujący oraz zaniechanie odniesienia się do całości materiału zebranego w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku sporządzonym w sposób sprzeczny z powołanymi przepisami, bo bez gruntownego wyjaśnienia i z pominięciem wiedzy specjalistycznej z zakresu górnictwa odkrywkowego, dlaczego

praca skarżącego wchodzącego w skład załogi zwałowarki wykonującego prace elektryczne na zwałowarce Arsb 500011 w spornym okresie nie miała charakteru pracy „w przodkach bezpośrednio przy urabianiu i ładowaniu urobku oraz przy innych pracach przodkowych”, co skutkowało błędnym przyjęciem, iż praca skarżącego w spornym okresie nie może być kwalifikowana do pracy górniczej przodkowej z uwzględnieniem przelicznika półtorakrotnego (1,8).

Skarżący wniósł o uchylenie wyroku Sadu Apelacyjnego w zaskarżonej części i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania temu Sądowi, ewentualnie o uchylenie wyroku w zaskarżonej części i jego zmianę w tym zakresie poprzez przyznanie skarżącemu prawa do zastosowania przelicznika 1,8 do okresu pracy górniczej wykonywanej w K. A. S.A. w T. od 1 stycznia 1999 r. do 30 kwietnia 2016 r. według wykazu dniówek stanowiącego załącznik do świadectwa wykonywania pracy górniczej i równorzędnej z pracą górniczą wystawionego przez P. G. sp. z o.o. w K. w dniu 29 października 2018 r. oraz o zasądzenie od pozwanego organu rentowego na rzecz odwołującego zwrotu kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna podlega oddaleniu.

Zgodnie z art. 50c ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2023 r., poz. 1251 ze zm.), zwanej dalej „ustawą emerytalną”, za pracę górniczą uważa się zatrudnienie na odkrywce w kopalniach siarki i węgla brunatnego przy ręcznym lub zmechanizowanym urabianiu, ładowaniu oraz przewozie nadkładu i złoży, przy pomiarach w zakresie miernictwa górniczego oraz przy bieżącej konserwacji agregatów i urządzeń wydobywczych, a także w kopalniach otworowych siarki oraz w przedsiębiorstwach i innych podmiotach wykonujących roboty górnicze dla kopalń siarki i węgla brunatnego, na stanowiskach określonych w drodze rozporządzenia przez ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw gospodarki i ministrem właściwym do spraw gospodarki złożami kopalni. Stosownie do art. 50d ust. 1 pkt 1 ustawy emerytalnej,

przy ustalaniu prawa do górniczej emerytury pracownikom zatrudnionym pod ziemią oraz w kopalniach siarki lub węgla brunatnego zalicza się w wymiarze półtorakrotnym następujące okresy pracy na obszarze Państwa Polskiego w przodkach bezpośrednio przy urabianiu, ładowaniu i zwałowaniu urobku oraz przy innych pracach przodkowych, przy montażu, likwidacji i transporcie obudów, maszyn urabiających, ładujących, transportujących i zwałujących w przodkach oraz przy głębieniu szybów i robotach szybowych. Stosownie do art. 51 ust. 1 pkt 2 ustawy emerytalnej, przy ustalaniu wysokości górniczych emerytur, o których mowa w art. 50a lub 50e, stosuje się, z zastrzeżeniem ust. 2, następujące przeliczniki: 1,8 za każdy rok pracy, o której mowa w art. 50d tejże samej ustawy. Adekwatnie do załącznika nr 3/III pkt 7 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z 23 grudnia 1994 r. w sprawie określenia niektórych stanowisk pracy górniczej oraz stanowisk pracy zaliczanej w wymiarze półtorakrotnym przy ustalaniu prawa do górniczej emerytury lub renty (Dz.U. z 1995 r. Nr 2, poz. 8), zawierającego wykaz stanowisk pracy, na których okresy pracy pod ziemią oraz w kopalniach siarki i węgla brunatnego zalicza się w wymiarze półtorakrotnym w kopalniach węgla brunatnego dotyczy pracy rzemieślników zatrudnionych na odkrywce bezpośrednio w przodku stale i w pełnym wymiarze czasu pracy na koparkach i zwałowarkach, wykonujących prace górnicze, mechaniczne, elektryczne i hydrauliczne przy obsłudze, konserwacji, montażu i demontażu tych maszyn i urządzeń. Zgodnie z § 3 powołanego wyżej rozporządzenia, za okresy pracy pod ziemią oraz w kopalniach siarki lub węgla brunatnego, o których mowa w art. 6 ust. 1 ustawy, uważa się okresy pracy na stanowiskach wymienionych w wykazie stanowiącym załącznik nr 3 do rozporządzenia.

Istotą rozpoznawanej sprawy jest kwestia sporna, a więc, czy w okresie od 1 stycznia 1999 r. do 30 kwietnia 2016 r. Skarżący wykonywał kwalifikowane prace górnicze na przodku kopalni, stale i w pełnym wymiarze czasu pracy zaliczanej w wymiarze półtorakrotnym przy ustalaniu prawa i wysokości emerytury górniczej, dającej prawo zastosowania przelicznika 1,8 do wskazanego wyżej okresu.

Skarżący wskazuje na przesłankę wniesienia skargi kasacyjnej jaką jest jej oczywista zasadność, wskazując jedynie ubocznie na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, polegającego na rozstrzygnięciu, „Czy przodkiem

w rozumieniu art. 50d ust. 1 pkt 1 ustawy emerytalnej jest również miejsce pracy zwałowarek, tj. przodek zwałowy, gdzie zwałuje się nakład i nie prowadzi się wydobywania, a także, czy prace elektryczne przy zapewnieniu sprawności i obsłudze maszyn podstawowych w postaci zwałowarek pod kątem elektrycznym są pracami przodkowymi lub innymi pracami przodkowymi, o którym mowa w wyżej wymienionym przepisie?”. Skarżący w tym zakresie wskazuje na zakończone postępowanie kasacyjne w Sądzie Najwyższym w podobnej sprawie pod sygnaturą II USKP 166/21, nie znając wówczas jeszcze uzasadnienia zapadłego w tej sprawie wyroku.

W okresie od 1 stycznia 1999 r. do 30 kwietnia 2016 r. Skarżący był pracownikiem kopalni węgla brunatnego jako rzemieślnik zatrudniony na odkrywce bezpośrednio w przodku stale i w pełnym wymiarze czasu pracy na koparkach i zwałowarkach, wykonujący prace górnicze, mechaniczne, elektryczne i hydrauliczne przy obsłudze, konserwacji, montażu i demontażu tych maszyn i urządzeń.

Niewątpliwie z przepisów ustawy emerytalnej wynika, że ustawodawca nakazuje odróżniać pracę górniczą (zwykłą), którą w kopalniach węgla brunatnego jest zatrudnienie na odkrywce przy ręcznym lub zmechanizowanym urabianiu, ładowaniu oraz przewożeniu nadkładu i złoża (art. 50c ust. 1 pkt 4 ustawy emerytalnej) od pracy górniczej w tych kopalniach, którą zalicza się w wymiarze półtorakrotnym tylko wtedy, gdy jest ona wykonywana w przodkach bezpośrednio przy urabianiu i ładowaniu urobku oraz przy innych pracach przodkowych, przy montażu, likwidacji i transporcie obudów, maszyn urabiających, ładujących i transportujących w przodkach (art. 50d ust. 1 pkt 1 tej ustawy). Szczegółowe określenie stanowisk pracy, na których zatrudnienie zalicza się dla celów emerytalnych w wymiarze półtorakrotnym, powinno nastąpić w drodze rozporządzenia wydanego przez ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw gospodarki i ministrem właściwym do spraw gospodarki złożami kopalni (art. 50d ust. 4 ustawy emerytalnej). Nowe rozporządzenie wykonawcze nie zostało jednak wydane i na podstawie art. 194 ustawy emerytalnej (tylko w zakresie niesprzecznym z przepisami tej ustawy) może być stosowane rozporządzenie z 1994 r. W rozporządzeniu tym stwierdza się w szczególności, że pracą górniczą w kopalniach węgla brunatnego są okresy

zatrudnienia na stanowiskach wymienionych w wykazie stanowiącym załącznik nr 2 do tego rozporządzenia (§ 2), natomiast okresami pracy w kopalniach węgla brunatnego zaliczanymi w wymiarze półtorakrotnym są okresy pracy na stanowiskach wymienionych w wykazie stanowiącym załącznik nr 3 do rozporządzenia (§ 3). Wykaz stanowisk pracy określony w załączniku nr 3 do rozporządzenia z 1994 r. odnosi się wyłącznie do wykonywanych zadań górnika, jeżeli spełniają one kryteria miejsca wykonywania pracy i jej charakteru określonego na mocy art. 50d ust. 1 pkt 1 (poprzednio art. 37 ust. 1 pkt 1) ustawy emerytalnej. Za prace wymienione w załączniku nr 3, mogą być więc uznane tylko takie czynności wykonywane przez górnika, które są bezpośrednio związane z wykonywaniem czynności w przodkach przy urabianiu i ładowaniu urobku oraz przy montażu, likwidacji i transporcie obudów, maszyn urabiających, ładujących i transportujących w przodkach oraz przy głębieniu szybów i robotach szybowych. Z kolei, pojęcie "inne prace w przodku" musi wiązać się z bezpośrednim i zasadniczym procesem produkcyjnym zakładu górniczego, polegającym na urobku i wydobywaniu kopalin (por. także wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 21 lutego 2012 r., I UK 295/11, OSNP 2013 nr 3-4, poz. 38 oraz z dnia 26 kwietnia 2017 r., I UK 578/16, LEX nr 2305921). Dla oceny, czy Skarżący pracował na stanowisku uprawniającym do przeliczenia spornego okresu pracy w wymiarze półtorakrotnym, istotne znaczenie miały przede wszystkim rodzaj i miejsce powierzonej mu pracy (rzeczywiście wykonywanych zadań pracowniczych).

W rozpoznawanej sprawie należy zgodzić się ze stanowiskiem Sądu odwoławczego, że pojęcie „przodka” użyte w ustawie emerytalnej oznacza przodek wydobywczy jest to teren prac bezpośrednio przy pozyskiwaniu urobku i wydobywaniu kopaliny, a nie teren wyrobiska oddalony od miejsca wydobywania urobku, niezależnie od skali tego oddalenia. Takie zapatrywanie potwierdza orzecznictwo, choćby w wyroku Sądu Najwyższego z 23 listopada 2022 r. w sprawie II USK 685/21, w którym stwierdzono, że (...) pracą w przodkach jest praca "bezpośrednio przy urabianiu i ładowaniu urobku oraz przy innych pracach przodkowych, przy montażu, likwidacji i transporcie obudów, maszyn urabiających, ładujących i transportujących w przodkach oraz przy głębieniu szybów i robotach szybowych". Stąd nie chodzi o jakąkolwiek pracę przy "maszynach ładujących i transportujących", lecz tylko o taką

pracę, która polega na "montażu, likwidacji i transporcie obudów" maszyn ładujących i transportujących w przodkach. W zwrocie "inne prace przodkowe", chodzi z kolei o inne prace górnicze w przodku, rodzajowo nie mniej obciążające niż wymienione w art. 50d ust. 1 pkt 1 u.e.r.f.u.s., a nie o "różnego rodzaju prace górnicze związane z eksploatacją, konserwacją i remontami taśmociągów będących częścią składową układu koparka, taśmociąg, zwałowarka, czyli całego procesu technologicznego, na który składają się: urabianie, transport i składowanie". Pojęcie "przodka" musi być wykładane w sposób ścisły i ograniczać się wyłącznie do miejsca pracy koparek wielonaczyniowych, albo do jego bezpośredniego sąsiedztwa, w którym wydobywa się urobek, a przyjęcie ogólnej tezy, że przodkiem w kopalni węgla brunatnego jest każde miejsce prowadzenia robót górniczych, nie odpowiada pojęciu "pracy przodkowej" wynikającej z wykładni art. 50d ust. 1 pkt 1 u.e.r.f.u.s., zaś "inne prace przodkowe" nie mogą być pracami mniej obciążającymi organizm górnika niż pozostałe prace wymienione w art. 50d ust. 1 pkt 1 u.e.r.f.u.s., a więc prace "bezpośrednio przy wydobywaniu i urobku kopaliny". Dlatego też inne prace górnicze, związane z konserwacją i obsługą maszyn podstawowych poza miejscem pracy koparek wielonaczyniowych i bezpośredniego ich sąsiedztwa nie mieszczą się w definicji prac przodkowych, o których mowa w art. 50d ust. 1 u.e.r.f.u.s., i zostały zaliczone do zwykłej pracy górniczej (...) (LEX nr 3552793). Ponadto wykonywana praca, której charakter wskazuje na kwalifikowaną pracę górniczą musi być faktycznie wykonywana, a nie wynikać z uzyskanego przez byłego pracownika świadectwa pracy. Stosownie bowiem do innego orzeczenia, (...) zgodnie z art. 50d ust. 1 pkt 1 u.e.r.f.u.s., przy ustalaniu prawa do górniczej emerytury pracownikom zatrudnionym pod ziemią oraz w kopalniach siarki lub węgla brunatnego zalicza się w wymiarze półtorakrotnym okresy pracy pod ziemią oraz w kopalniach siarki lub węgla brunatnego na obszarze Państwa Polskiego w przodku, bezpośrednio przy urabianiu i ładowaniu urobku oraz przy innych pracach przodkowych, przy montażu, likwidacji i transporcie obudów, maszyn urabiających, ładujących i transportujących w przodkach oraz przy głębianiu szybów i robotach szybowych. Wykaz stanowisk pracy wykonywanej w przodkach i uwzględnianej w rozmiarze półtorakrotnym powinno ustalić rozporządzenie wydane na podstawie art. 50d ust. 3 ustawy. W przypadku sporu o kwalifikację danego stanowiska jako stanowiska, na którym okres

wykonywania pracy podlega zaliczeniu w wymiarze półtorakrotnym, decydujące znaczenie ma nie użyta w świadectwie pracy nazwa stanowiska ani typ obsługiwanego przez pracownika urządzenia, lecz rodzaj pracy faktycznie wykonywanej, odpowiadający wymaganiom art. 50d ust. 1 u.e.r.f.u.s. (postanowienie Sądu Najwyższego z 6 kwietnia 2022 r., sygn. akt I USK 417/21, LEX nr 3422973). Trzeba również wskazać na orzeczenie, zgodnie z którym, (...) praca "na odkrywce" w kopalniach węgla brunatnego jest odpowiednikiem pracy "w przodkach" pod ziemią, gdy polega na zatrudnieniu przy pracach bezpośrednio łączących się z procesami związanymi z pozyskiwaniem węgla brunatnego ze złoża (...) (postanowienie Sądu Najwyższego z 23 marca 2022 r., sygn. akt II USK 507/21, LEX nr 3417270). W jeszcze innym orzeczeniu stwierdzono, że (...) o uznaniu konkretnej pracy za pracę górniczą zaliczaną w wymiarze półtorakrotnym decyduje charakter czynności faktycznie wykonywanych przez pracownika, a nie treść umowy o pracę łączącej go z pracodawcą ani nazwa stanowiska określona w angażach lub zaświadczeniu o wykonywaniu pracy w szczególnych warunkach. Praca "na odkrywce" w kopalniach węgla brunatnego (siarki) jest odpowiednikiem pracy "w przodkach" pod ziemią tylko wtedy, gdy polega na zatrudnieniu przy pracach bezpośrednio łączących się z procesami związanymi z wydobywaniem kopalin lub pozyskiwaniem złóż. O konkretnym charakterze kwalifikowanego zatrudnienia górniczego nie może decydować wykaz stanowisk pracy sporządzony przez pracodawcę ani zmiana kwalifikacji zajmowanego stanowiska pracy dokonana przez komisję weryfikacyjną. Praca "na odkrywce" w kopalniach węgla brunatnego (siarki) jest odpowiednikiem pracy "w przodkach" pod ziemią tylko wtedy, gdy wykonywaniu zatrudnienia przy pracach bezpośrednio i ściśle związanych z wydobywaniem kopalin lub pozyskiwaniem złóż, a zatem konieczne jest jednoznaczne ustalenie, że sporne prace były bezpośrednio związane z wykonywaniem czynności w przodkach przy urabianiu i ładowaniu urobku lub przy montażu, likwidacji i transporcie obudów, maszyn urabiających, ładujących i transportujących w przodkach oraz przy głębinieniu szybów i robotach szybowych, a "inne prace w przodku" powinny wiązać się z bezpośrednim i zasadniczym procesem produkcyjnym zakładu górniczego, polegającym na urobku i wydobywaniu kopalin (...) (postanowienie Sądu Najwyższego z 20 lipca 2021 r., sygn. akt II USK 376/21, LEX nr 3391158). W

omawianym zakresie zupełne zrozumienie budzi tendencja do krytyki rozszerzania pojęcia „przodka wydobywczego”, z uwagi na to, że górnicy oraz inni pracownicy na odkrywce byłiby wówczas w lepszej sytuacji, niż górnicy z kopalń węgla kamiennego pod ziemią (wyrok Sądu Najwyższego z 5 maja 2011 r., I UK 395/10, LEX nr 863951). Ponadto, (...) za prace wymienione w załączniku nr 3 mogą być uznane tylko takie czynności wykonywane przez górnika, które bezpośrednio związane są z wykonywaniem czynności w przodkach przy urabianiu i ładowaniu urobku oraz przy montażu, likwidacji i transporcie obudów, maszyn urabiających, ładujących i transportujących w przodkach oraz przy głębeniu szybów i robotach szybowych. Z kolei pojęcie „inne prace w przodku” musi wiązać się z bezpośrednim i zasadniczym procesem produkcyjnym zakładu górniczego, polegającym na urobku i wydobywaniu kopalin (...) – wyrok Sądu Najwyższego z 21 lutego 2012 r., sygn. akt I UK 295/11, OSNP 2013, nr 3-4, poz. 38.

W ocenie Sądu odwoławczego okoliczności, w których Skarżący wykonywał swoją pracę jako górnik wykluczają możliwość zakwalifikowania spornego okresu tej pracy jako okresu pracy w przodku, nie wiąże się bowiem z bezpośrednim i zasadniczym procesem produkcyjnym zakładu górniczego, polegającym na urobku i wydobywaniu kopalin, a przede wszystkim praca taka nie ma miejsca w przodku wydobywczym. Natomiast, (...) podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów, a Sąd Najwyższy związany jest ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia (art. 398³ § 3 i 398¹³ § 2 k.p.c.) – wyrok Sądu Najwyższego z 18 grudnia 2018 r., II UK 428/17, LEX nr 2609098).

Biorąc powyższe pod uwagę, orzeczono jak w sentencji na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c.

[mc]

[ał]